No. 198. ANNO 1850. ARNHEMSCHE COURANT. Woensdag 9 October.

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

Frankfort, 5 oct. Op de voor eenige dagen door ons vermelde mondelinge verklaring, die de Pruisische gezant, de heer *v. Thiele*, den 21sten septemb. te Wilhelmsbad heeft gedaan, betreffende de interventie in Keurhessen, heeft, naar wij vernemen, de Keurhessische regering geantwoord door eene nota van 23 sept. waarin op het einde de verwachting wordt te kennen gegeven, dat Pruisen zich niet met de Keurhessische zaken zal bemoeijen.

De Keurhessische regering verklaart in eene uitvoerige nota, welke zij tot verdediging van haar gedrag aan al de Duitsche hoven heeft gezonden, dat zij tot op de vereffening van het geschil in de uitoefening van haar volle regt moet blijven.

— De berigten uit Kassel van gisteren middag melden nog niet of de burgerwacht aan de bevelen van *Haynau*, om hare wapenen af te geven, gehoorzaamd heeft. De ontbinding der burgerwacht geschiedde, omdat al hare officieren het verzoek van *Haynau*, om zich tot hem te begeven, onbeantwoord hadden gelaten. De generaal *Haynau* hield gisteren eene wapenschouwing over al de troepen te Kassel en omtrek; de troepen riepen tot driemaal *leve de Keurvorst!* waarin echter sommigen niet deelden; de artillerie moet geheel en al gezwegen hebben. Gisteren avond werden de drukkerijen van de *N. Hess. Z.* en van de *Hornisse* door de gewapende magt bezet en de persen verzegeld. De redacteur van het eerste blad werd in hechtenis genomen.

Hamburg, 6 oct. (*Per telegraaf*) De *Börsen Halle* meldt zoo even, dat gisteren des namiddags omstreeks vier ure, de storm op Friederichstad heeft plaats gehad, doch door de Denen is afgeslagen. De Sleeswijk-Holsteiners hebben post gevat bij Suderstapel. Hun verlies is aanzienlijk, vooral van officieren.

Weenen, 3 oct. Het gerucht is hier in goed onderrigte kringen verspreid, dat eerlang eene gemeenschappelijke nota van verscheidene Europesche mogendheden aan Pruisen zal gezonden worden, om het te waarschuwen tegen alle met de bondswetten in strijd zijnde bemoeijing met de Keurhessische zaken, en om tevens niet onduidelijk te kennen te geven, dat, indien Pruisen zich opwierp tot verdediger der omwenteling, die desniettemin overal en door iedereen zoude bestreden worden.

Dit gerucht schijnt echter velen zeer zonderling toe, daar Pruisen, zoo het in Keurhessen tusschen beide kwam, dit niet zoude doen ter gunste van den landdag. Niet minder zonderling schijnt een ander berigt, dat namelijk eene Russische nota, die dezer dagen te Weenen ontvangen zoude zijn, bij het Weener kabinet zoude aandringen, om als eerste mogendheid van Duitschland en waarborger van de Weener tractaten, de zaken van Duitschland te regelen.

Wat van deze beide geruchten zij, zeker schijnt het, dat Oostenrijk inderdaad voornemens is met kracht de handen te slaan aan het werk der regeling van de Duitsche zaak, en in geen geval zal dulden, dat Pruisen de besluiten der bondsvergadering ten opzigte van Keurhessen met geweld verhindere. In dezen zin moet reeds eene Oostenrijksche nota naar Berlijn afgezonden zijn.

Berlijn, 4 oct. In den ministerraad van gisteren werd andermaal over de Keurhessische aangelegenheden gehandeld. Tusschen ons kabinet en dat van Weenen, werden over dit onderwerp zeer scherpe nota's gewisseld, zoo dat personen, die anders niet tot de zwaartillenden behooren, over de mogelijkheid van den ernstigen afloop beginnen te spreken. In het ministerie van Buitenlandsche Zaken heerscht eene buitengewone bedrijvigheid.

Berlijn, 5 oct. Het gerucht, dat Beijeren, Wurtemberg, Hanover en Saksen een gemeenschappelijk protest tegen elke afzonderlijke onderhandeling tusschen Oostenrijk en Pruisen, over eene nieuwe inrigting van den Bond, zouden in gereedheid brengen, is van allen grond ontbloot.

— De geruchten van ministeriële verandering winnen veld. Men wil onder anderen weten, dat de heeren *v. Manteuffel* en *Brandenburg* zullen aftreden, de heer *v. Radowitz* tot president van het ministerie en de heer *Mathis* tot minister van Binnenlandsche Zaken benoemd zullen worden.

ENGELAND.

Londen, 5 oct. Een particulier te Philadelphia heeft aan de regering der Vereenigde Staten het volgende voorstel gedaan: Hij wil eene dienst van stoombooten tusschen Philadelphia en Antwerpen, die almede Portsmouth en Havre zouden aandoen, in werking brengen, op voorwaarde, dat de regering beginne met twee derde gedeelten van de som, die tot het bouwen der stoombooten vereischt wordt, bij te dragen, en verder 75,000 dollars 's jaars betale voor het overbrengen der mails. Iedere boot zou, volgens het ontwerp, 2000 ton meten en in geval van nood, in een oorlogschip veranderd kunnen worden.

Een soortgelijk voorstel is gedaan tot het aanleggen eener dienst tusschen San Francisco en Hongkong, met dit onderscheid, dat hierbij 200,000 dollars gevorderd wordt voor het overbrengen der mails, terwijl alle booten van deze dienst als oorlogschepen zullen uitgerust worden.

— Voor eenige dagen was te Liverpool een schoone olifant van drie jaren uit Calcutta aangevoerd, doch nog niet aan wal gebragt. Toen nu verleden zaturdag avond al het scheepsvolk zich in de stad had begeven, werd de olifant onrustig, verbrijzelde zijn hok op dek en wist het zoo aan te leggen, dat hij aan wal stapte; daar gekomen kuijerde hij langs de kade, wierp alle daar leggende goederen door elkander, waaraan gelukkiglijk een einde werd gemaakt door de toevallige verschijning van den kapitein, die het overigens goedaardige dier op eene veilige plaats deed brengen, van waar het den volgenden dag naar den dierentuin te Londen werd geëxpedieerd.

BELGIE.

Brussel, 6 oct. Men verneemt, dat de toestand der Koningin, die in de afgeloopen week reden gaf om een spoedig herstel te verwachten, thans op nieuw zeer bedenkelijk is geworden. De Koning heeft doctor *Chomel* weder uit Parijs doen ontbieden, die dan ook gisteren avond reeds is aangekomen. Een gisteren morgen door de doctoren sir *Robert Carswell* en *F. Janssens* uitgegeven bulletin hield in, dat de Koningin (die voortdurend te Ostende vertoeft) zich in zeer verzwakten toestand bevond en dat in den toen afgeloopen nacht de koorts zich in dubbele mate vertoond had; tegen den morgen ondervond zij eene geringe verlichting.

De stoomboot *Chemin de Fer* is eergisteren avond naar Engeland vertrokken om de Koningin-douairière *Marie Amélie* en een of meer broeders van de zieke naar Ostende over te voeren. Heden morgen arriveerden dan ook de Koningin-douairière, vergezeld van den Prins *van Joinville*, den Hertog *van Aumale* en Prinses *Clementine*, Hertogin *van Saksen Coburg Gotha*; morgen verwacht men de Hertogin *van Orleans* en den Hertog *van Nemours*. Dit hooge gezelschap heeft appartementen betrokken in het prachtige *Hôtel Fontaine* te Ostende.

FRANKRIJK.

Parijs, 5 oct. De wet op het onderteekenen der redenerende artikelen haalt aan verscheidene dagbladen vervolgingen op den hals; het parket gaat daarbij zeer inconsequent te werk, want sommige bladen worden, in de personen hunner redacteurs, gedagvaard wegens zoogenaamde overtredingen, die in andere bladen, welke er zich ook aan schuldig maken, niet schijnen opgemerkt te worden. De geranten van den *National*, *l'Evénement* en de *Gazette de France*, zijn om zulke redenen gedagvaard, terwijl de gerant van laatstgenoemd dagblad voorts nog te regt moet staan, wegens het overnemen van een geïncrimineerd artikel van de *Assemblée Nationale*, bevattende beleedigingen jegens den President der Republiek.

— Men verzekert, dat gisteren bij de wapenschouwing te St. Maur eenige officieren met den kreet van *leve Changarnier!* op den kreet van *leve Napoleon!* geantwoord hebben.

— Bij zijne aankomst te Parijs heeft de gezant van Frankrijk bij het Spaansche hof zich naar den President der Republiek begeven en hem de versierselen der orde van het Gulden Vlies, benevens een eigenhandigen brief der Koningin van Spanje, overhandigd.

ITALIE.

De *Risorgimento* behelst eenen brief uit Cagliari van den 24sten september, die onderscheidene bijzonderheden bevat omtrent de zaak van den aartsbisschop *Marongui Nutra*. Volgens dat berigt schreef de aartsbisschop, nadat hij den ban tegen de regering had uitgesproken, eenen hevigen brief aan den *Indicatore Sardo*, waarin hij zijn gedrag regtvaardigde en de handelwijze van den aartsbisschop *Franzoni* prees, verklarende: »dat, als een soortgelijk geval mogt voorkomen, het de pligt van den aartsbisschop van Cagliari zoude zijn, hetzelfde gezag, als die doorluchtige prelaat, uitteoefenen, die van de hem toevertrouwde magt zoodanig gebruik heeft gemaakt, als het eenen goeden herder betaamt." Hij verklaarde verder openlijk, dat hij in de orde der jesuïten was opgenomen, over wier ijver en onberispelijken wandel in Cagliari, hij in lofspraken uitweidde, waarbij hij echter vergat, dat de inwoners van Cagliari hunnen afkeer van de orde op de ondubbelzinnigste wijze aan den dag hadden gelegd, toen zij hare leden van het eiland verdreven. De publieke opinie was dus in hoogen graad tegen den prelaat gespannen, toen den 19den de generaal advocaat-fiscaal, ridder *Castelli*, te Cagliari aankwam en aanstonds de zaak begon te onderzoeken. Daar er, voegt de *Risorgimento* er bij, nog geene nieuwe wetten zijn uitgevaardigd tegen de aanranding der regten van de wereldlijke magt door de geestelijke overheid, zoo moest men overeenkomstig de oude wetten handelen, die tot nu toe niet zijn afgeschaft en volkomen in overeenstemming zijn met den geest der nieuwe inrigtingen. De Spaansche overheid had deze wetten dikwerf toegepast, toen het eiland tot Spanje behoorde en er elk oogenblik conflicten tusschen de wereldlijke en geestelijke overheid voorkwamen; de wapenen waarvan zich de wereldlijke overheid bediende, waren het zoogenaamd politiek en oeconomisch gezag dat den Koning over geestelijken en geestelijke goederen toekwam. Dit gezag werd uitgeoefend door den onderkoning van het eiland en den onden magistraat der *Reale Udienza*; had een prelaat den ban tegen staatsambtenaren uitgesproken, dan konde de onderkoning en de magistraat den bisschop gelasten, hetzij den ban te herroepen, hetzij zijn diocese of zelfs het land te verlaten. Een geval, juist zoo als dat van mgr. *Marongui*, kwam in 1640 voor, toen de genoemde wetten op den bisschop van Alghero, *Antonio Nuseo*, wegens minachting der regering, toegepast werden. Het huis Savoije oefende diezelfde magt bij verschillende gelegenheden uit, toen het eiland in zijn bezit was gekomen. De prelaten erkenden echter later hunne pligten tegen over het wereldlijk gezag, zoodat er sedert 1720, niets dergelijks voorviel. De meergemelde wet is gegrond op een concordaat in 1373 gesloten tusschen de koningin *Eleonora van Arragon*, in naam van haren gemaal don *Pedro* en den door den Heiligen Stoel afgevaardigden kardinaal *Comenge*, en welk concordaat bij eene Breve van *Julius III*, gedagteekend 20 maart 1551, ook op Sardinië van toepassing werd verklaard.

Binnenlandsche Berigten.

Amsterdam, 7 oct. Naar men verneemt zal van wege de Staten van Overijssel een ernstig onderzoek plaats hebben naar het belang, dat die provincie en geheel Nederland hebben kan bij het doortrekken der Dedemsvaart met de Vecht; daarmede staat vervolgens in verband eene verlenging naar Koevorden en verder het geprojecteerde kanaal in de Eems bij Munster Meppen.

Omtrent deze plannen heeft van de zijde van Hanover reeds eene opneming in loco plaats gehad; het zal nu van Nederland en van de Staten van Overijssel afhangen of zij dergelijk belangrijk veen-kanaal in het leven willen en kunnen roepen; zij *kunnen* dat, alzoo er allen grond bestaat dat de fondsen, ten bedrage van 12 tonnen gouds, van de betrokkene belanghebbenden zullen gevonden worden, te zekerder wanneer men nagaat dat in die streken voor verscheidene millioenen guldens aan veenspecie zit, dat nu alles eene doode schat is. (*A. C.*)

's Gravenhage, 7 oct. Bij den boekverkooper *A. J. van Weelden*, alhier, is verkrijgbaar gesteld het ter algemeene lands-drukkerij in folio gedrukte RAPPORT *der commissie van onderzoek aangaande de alsnog hier te lande vigerende wetten en verordeningen van Franschen en anderen oorsprong, benoemd bij Koninklijk besluit van 5 februari 1849* (Staatsblad *no.* 5). *1ste gedeelte.* Uitgegeven op last van den minister van Justitie. De prijs is *f* 3.

Vollenhoven, 5 oct. Een landbouwer alhier, was in het gepasseerde voorjaar, in het bezit van een bijzonder grooten aardappel; hij pootte hem alsteen en vond het niet onaardig, dezen monster-aardappel zijne bijzondere zorg te wijden, door aan denzelven eene meer dan gewone ruimte gronds af te staan, en van tijd tot tijd met aarde aan te vullen. De aardappelplant ontwikkelde en groeide even kolossaal, als de knol waarvan zij haren oorsprong nam, en versierde den ganschen zomer den akker, waarop zij prijkte. Dezer dagen werd zij uit den grond gehaald, en leverde zoo klein als groot, niet minder dan circa 150 stuks aardappelen op. (*N. R. C.*)

OPENING VAN DE ZITTING DER STATEN-GENERAAL.

Heden heeft de opening van het zittingsjaar 1850–1851 met de gebruikelijke plegtigheden plaats gehad. Z. M. de Koning heeft bij die gelegenheid de volgende aanspraak gehouden:

»MIJNE HEEREN!

Ik heb gewild, dat reeds deze vergadering der Staten-Generaal geheel en al het uitvloeisel zoude zijn van de regten, welke de onlangs gevestigde instellingen aan het Nederlandsche Volk verzekeren. Het is Mij aangenaam, Mij van zijne nieuw gekozene vertegenwoordigers omringd te zien.

Onze betrekkingen met alle Mogendheden blijven steeds van goede verstandhouding getuigen.

In de moeijelijkheden, welke in Duitschland zijn ontstaan, volgen Wij, met opzigt tot Limburg, den weg, dien de Traktaten en het belang aan Nederland aanwijzen.

De buitenlandsche handel gaat vooruit. De jongste veranderingen onzer scheepvaartwetgeving zullen, wij mogen er ons mede vleijen, niet alleen eigene kracht, maar ook de banden van welwillendheid en vruchtbare gemeenschap met andere volken versterken.

De Republiek van Venezuela heeft hare handel- en scheepvaart-tractaten met Nederland, overeenkomstig hare tegenwoordige handelspolitiek, opgezegd. De Regering tracht de nadeelen te keeren, welke uit dezen maatregel voor onzen handel zouden kunnen voortvloeijen. Intusschen is aan de bezwaren en vorderingen voldaan, welke van deze zijde bij die Republiek uit andere hoofden waren ingebragt.

De zee- en landmagt kwijten zich loffelijk van haren pligt.

De wetten op de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen der militaire officieren, zullen weldra aan uwe beraadslaging worden onderworpen.

Doelmatige vereenvoudiging van het beheer en de inrigtingen der Marine, zal de middelen doen vinden, om, zonder benadeeling van het materieel, reeds in het volgende jaar, de active zeemagt te vermeerderen.

Tot de vorming van een deugdelijk verdedigingsstelsel, sedert lang het voorwerp Mijner zorg, zijn voorbereidende maatregelen genomen, die eenen goeden uitslag beloven.

De toestand der Koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, is over het algemeen bevredigend.

De koloniale geldmiddelen zullen, naar Ik hoop, in staat zijn tot eene hoogere bijdrage ten behoeve van het Moederland, dan waarop was gerekend.

In den loop dezer zitting zullen de wets-ontwerpen tot regeling der koloniale belangen, overeenkomstig de grondwet, worden aangeboden.

Onze huishoudelijke toestand geeft reden tot tevredenheid en moed.

Ten gevolge van den gezegenden oogst des vorigen jaars, daalden de prijzen van vele der eerste levensbehoeften, hetgeen grootelijks tot verligting der armoede heeft gestrekt.

Sommige oorden des Rijks hebben door de stormen en hoogen watervloed van den laatsten winter zwaar geleden. Doch deze ramp, die andere, eveneens bedreigde streken, dank zij der Voorzienigheid, heeft gespaard, deed de Nationale weldadigheid in het schoonste licht uitkomen. Hare hulp, door Mij ingeroepen, kwam tegemoet waar tegemoetkoming noodig was; zoodat het verlies van hen, die zich zelve niet konden helpen, zoo veel mogelijk is vergoed.

Zoo de oogst van dit jaar, volgens de voorloopige berigten, middelmatig is, wij mogen andere, meer duurzame, verschijnselen niet uit het oog laten.

De ontginning van gronden staat niet stil; over het algemeen gaat de landbouw in vermogen en kennis vooruit; ook de ambachts- en fabrijk-nijverheid toont ontwikkeling; onderscheidene takken staan gunstig; de middelen van vervoer te lande en te water breiden zich gestadig uit en ondersteunen de toenemende levendigheid van het binnenlandsch verkeer.

Ik ben ernstig bedacht op bevordering onzer gemeenschap met naburige landen, door toepassing der inrigtingen en krachten, welke de hedendaagsche kunst aan de hand geeft. Ik wensch daartoe, nog in den loop dezer zitting, uwe medewerking te vragen.

De staat onzer rivieren vordert voorziening en afdoende verbetering. Bij de voor te dragen Rijks-begrooting wordt deze aangelegenheid in Uwe zorg bij zonder aanbevolen.

De wetten op het gemeente- en armbestuur, en de onteigening ten algemeene nutte, zijn ontworpen. Deze ontwerpen, benevens die op het regt van vereeniging, op de verantwoordelijkheid der Ministers, en op de nieuwe regterlijke inrigting, zullen U weldra worden voorgelegd.

De nieuwe provinciale Vertegenwoordiging, in alle gewesten zamengekomen, heeft de belangrijke taak, haar toevertrouwd, met ijver aanvaard.

De gesteldheid der geldmiddelen is voldoende. Genoegzaam alle bronnen van 's Rijks inkomsten beantwoorden ruim aan de verwachting.

Deze omstandigheid, gepaard met de uitkomsten van een spaarzaam beheer, opent het uitzigt, dat, zonder onvoorziene voorvallen, het slot van de loopende dienst, méér dan toereikend zal zijn om het nog overgebleven deel van het te kort van een vroeger dienstjaar te dekken.

Er zullen U wetten worden voorgesteld, zoo tot verbetering van het belasting-stelsel, als ter uitvoering van artikelen 122 en 176 der Grondwet.

De behandeling van al deze veel omvattende en gewigtige onderwerpen zal, vertrouw Ik, worden geleid door dien geest van gemeen overleg, welke Ons, met Hooger bijstand, in staat moet stellen om, hetgeen het Vaderland van Ons wacht, te volbrengen."

Verslag van de Gedeputeerde Staten der Provincie Gelderland, overgegeven aan de Provinciale Staten van dat gewest, in hunne vergadering van den 24sten september 1850.

(Arnhem, G. J. THIEME.)

(*Vervolg van no. 195.*)

Waterstaat en wegen.

Eerbiedig moet men erkennen, dat het de Goddelijke Voorzienigheid was, welke een aanzienlijk gedeelte van Gelderland heeft bewaard voor de groote rampen, die de dreigende toestand der rivieren in den laatsten winter niet zonder grond deed vreezen. Voorbijgezien mogen echter niet worden de gevaarvolle tegenstand, met moedige volharding, door de betrokkene polder besturen geboden, en de ijver, waarmede op de aangevallen punten werken werden aangelegd, om steeds toenemenden afslag tegen te gaan, overloop te stuiten of doorbraak te voorkomen. De ambtenaren van 's rijks waterstaat bewezen groote diensten. Wij waren dan ook gewis de tolken der Staten, toen wij aan hen allen openlijk daarvoor dank betuigden.

De toestand der rivieren en de gevolgen daarvan waren van dien aard, dat eene meer opzettelijke beschrijving hier niet ongepast te achten is.

Wij zijn haar, even als vele andere bijzonderheden in deze §, voor een groot deel aan de welwillendheid van den heer hoofd ingenieur *Conrad* verschuldigd.

Wij willen iedere rivier afzonderlijk behandelen.

De Boven-Rijn en de Waal.

. . . .

De Boven-Rijn en de Waal waren nu (6 febr.) van ijs bevrijd, doch het gevaar was nog geenszins geweken. De hooge waterstand, de aanhoudende storm uit het noordwesten en de lange nachten, door geen maanlicht verhelderd, maakten den toestand der dijken op vele punten hoogst gevaarlijk. De Over Betuwe keerde met groote inspanning en kosten de dreigende overstrooming. De dijken werden over eene groote lengte met eene kisting voorzien. Langs de Waal alleen bedroeg die 6580 ellen, terwijl aan den Rijnkant 3700 el benoodigd was. De dijkstoel mogt zijne onvermoeide pogingen met den besten uitslag bekroond zien. Niet alleen werd de dijk behouden, maar de overloop gestuit.

Ook de Waaldijken van de Neder-Betuwe en van den Tielerwaard, hebben veel door afslag geleden. Die van Maas en Waal en van den Bommelerwaard, boven den Meidijk, bleven daarvan niet verschoond. Door de ligging dezer dijken lager aan de rivier, was het gevaar minder, dan bij die der Over Betuwe.

De Bommelerwaard, beneden den Meidijk, heeft, zoo als reeds aangestipt is, wederom het onheil van inbraak moeten ondergaan. Van Gorinchem af tot aan den Dwarsdijk, welke het district van het Munnikenland scheidt, is alles bij hoogen waterstand ééne watervlakte. Bij gewoon winterwater is gezegde dijk, wegens de taaije specie, waaruit hij bestaat, tegen den aanval bestand; maar vormen zich ijsdammen beneden Gorinchem, waardoor het water veel hooger rijst, en wordt dit water door storm tegen den dijk opgezweept, dan is hij ontoereikend. Hij loopt over, of wordt weggeslagen. Dit vond nu plaats. Schoon aanvankelijk de doorbraak gering was, maakte het aanhoudend wassend water later de digting onmogelijk. Te meer, toen het in de Maas ook sterk hooger stijgend water den Vleugeldijk, niettegenstaande de opkisting, deed overloopen en het arbeiden op onderscheidene ver uiteengelegene punten voor dit kleine district ondoenlijk werd. Voor het overige zijn de dijken van dit district in vrij voldoenden toestand. De doorbraak, in het vorig jaar hersteld, en de verzwaarde gedeelten van den Maasdijk hebben zich goed gehouden, en zijn gebleken voldoende te zijn. Aan de Waaldijken is de schade wel geringer geweest, doch door de inbraak zijn zij aan de binnenzijde overal afgeslagen. Het redmiddel voor dezen polder schijnt dus, om, ingevolge het plan van den ingenieur van den waterstaat *Waldorp*, de dijken tot eene aan de behoefte overeenkomstige hoogte te brengen, en den Dwarsdijk buitendien eene zachte buitenglooijing te geven, waardoor hij tegen afslag bestand zou wezen. De aanwending van zoodanige kosten overtreffen de krachten van het district. De thans noodige verbeteringen zijn, naar ons oordeel, niet zoozeer te beschouwen, als het gevolg van vroeger verzuim, dan wel van de verplaatsing der ijsdammen, die zich vroeger doorgaans boven den mond van de Maas plegen te zetten, doch zich thans beneden denzelven vormen. Hierdoor zijn de voorheen voldoende Dwars- en Maasdijken thans onvoldoende, en het district is genoodzaakt zich aan hoogst bezwarende uitgaven te onderwerpen.

Eene commissie uit ons midden, bijgestaan door den hoofd-ingenieur van den waterstaat en den griffier, heeft bij eene zamenkomst, die, nadat zij alle dijken in oogenschouw had genomen, te Brakel met het gecombineerd collegie over dit onderwerp heeft plaats gehad, haren invloed aangewend om het district tot de bovengemelde verbetering der bedijking te doen overgaan. Wij vreezen echter, dat, hoezeer men ook daartoe geneigd moge zijn, het district, zonder geldelijke ondersteuning, daartoe niet bij magte zal zijn.

De oude Rijn.

. . . .

De Neder-Rijn en Lek.

. . . .

De dijken, vooral de veerdijk van Arnhem tot Elden, de Over-Betuwsche dijken onder Holthuizen, en de Neder-Betuwsche onder Maurik leden van den 8sten tot den 15den februari veel door afslag.

De IJssel.

. . . .

Den 27sten februari hield ook het overloopen van den Baakschen dijk op.

De IJsselstreken en een groot deel van het Zutphensche hadden inmiddels in eenen zorgelijken toestand verkeerd. Bij de werking van den Lijmerschen overlaat, voegde zich de vrees voor eene doorbraak in de dijken aan den onverdeelden Rijn te Essender en aan het Boven-Spijk. Gelukkig raakte het ijs bij tijds in het Pannerdensche kanaal los, het water herkreeg zijnen geregelden aftogt en het gelukte de bedreigde bovendijken te behouden. De IJssel werd wel meer dan gewoonlijk, doch niet boven mate bezwaard. De doorbraak van den Hoogllerenschen dijk, de inundatie der achter de overlaten gelegen streken, die van de genoemde polders en van andere onbedijkte landen, veroorzaakten wel schade, doch deze is, in vergelijking met het geen elders werd geleden, onbeduidend te noemen.

Wij mogen niet nalaten hier eenigzins in het breede te vermelden, wat de hooge waterstand, met betrekking tot den Snippelingsdijk, heeft aan den dag gebragt.

Deze dijk volgens een decreet des Konings van den 18den van hooimaand 1809, verlaagd tot eenen halven voet boven het hoogste water bij open rivier, — hetgeen in der tijd eerst werd aangemerkt 19½ voet, later 19 voet aan het Deventersche peil te zullen bedragen, — is bij besluit des Konings van den 1sten februari 1848 gebragt op een peil van 6,12 el, met regt van opkisting bij open water tot 6,28 el Deventer peil.

Door dezen dijk wordt het zevende dijksdistrict van Overijssel voor het instroomen van IJsselwater beveiligd; daarentegen stelt zij de onbedijkte landen van den regter IJsseloever boven Deventer, alsmede de Wilpsche, Nijenbeker en Voorsterklei, op den linkeroever gelegen, aan eenen hoogeren waterstand bloot. Er zijn er die oordeelen, dat de invloed zich veel verder, tot zelfs boven Zutphen uitstrekt.

Bij de plaats gehad hebbende ophooging van dezen dijk scheen het van belang, om na te gaan, hoe ver zich eene verhooging van den waterspiegel als gevolg daarvan, zoude vertoonen. De afgeloopen winter was de eerste, welke daartoe de gelegenheid aanbood, en, ofschoon ééne waarneming geene stellige uitkomst kan geven, achten wij de mededeeling der waarnemingen niet overbodig. Wij vergelijken daartoe den hoogen waterstand van 1838, toen de Snippelingsdijk nog op het peil van 5,90 lag, met dien dan 1850, toen gezegde dijk met 6,38 overlie[p].

Het water bereikte zijne hoogste standen:

In 1838, den 5den maart te Zutphen 6.15 el, te Deventer 6,42 el. In 1850, den 10den februari te Zutphen 6,12 el, te Deventer 6,46 el; den 11den februari te Zutphen 6,10½ el, te Deventer 6,50 el.

Te Zutphen was in eerstgenoemd jaar, toen de Snippelingsdijk, even als het water voor Deventer lager was dan in 1850, de waterstand hooger dan in laatstgenoemd jaar. Nader bij Deventer was het eenigzins anders. De Wilpsche en Nijenbeker klei schijnen in dit jaar dieper onder water gezet te zijn dan in 1838, doch haar dijk liep reeds bij minder dan 5.88 Deventer peil over, en had den polder dus niet beveiligd, al ware de Snippelingsdijk op het vorig peil gebleven.

Aan den regteroever van den IJssel, beneden Zutphen, staan de buurtschappen Rijsselt, een gedeelte van Eefde en de buitendijks gelegen landen van Eschede, Gorssel en Epse bij hooge waterstanden aan overstrooming bloot. Ofschoon eerstgemelde buurtschappen te rekenen naar het Zutphenschen peil in dit jaar minder van het water hadden behooren te lijden, dan in 1838, was zulks niet het geval. Het water, dat over den Baakschen dijk, achter Zutphen om kwam, schijnt den waterstand aldaar tot gelijk aan dien van 1838 te hebben verhoogd. Aan de boerenplaats Braamkolk, op de hoogte van Eschede, staat eene peilschaal, welke in 1846, toen het water onderscheidene Rijnlandsche duimen beneden dat van 1838 stond, 18 voet 11 dm. Rijnl. teekende. In 1850 teekende zij 19 v. 2 d. Men kan dus aannemen, dat hier de waterstand niet boven dien van 1838 is geweest.

Beneden Braamkolk vormt de IJssel eene belangrijke kromming, en het is eerst van daar af, dat bij den jongsten hoogen waterstand eene toenemende verhooging van den waterspiegel is waargenomen.

Te Dommerholt was het water iets hooger, dan in 1838. De juiste maat is niet aan te geven; doch het water stond aldaar op den 11den februari 0,48 el beneden het midden van den hakkelbout in den achtergevel. Op de hoogte van Dommerholt was de straatweg vrij van water; doch bij den tol aan het Koerhuis was hij, in de lengte, ruim 200 ellen meer geïnundeerd, dan in 1838. Het water stond tot bij den zevenden boom aan de oostzijde, ten noorden van het erve het Nieuwenhuis. Meer landwaarts in, digter bij den Snippelingsdijk, was de meerdere inundatie nog meer merkbaar, en het water bedekte daar bouwlanden, welke in 1838 vrij waren gebleven. Aan het huis Asink was de bovenste trede van den stoep alleen vrij; vroeger, vermoedelijk in 1846, waren de beide laatste treden niet onder water geweest. Op het erve Dijkman stond het water aan de hoogere noordzijde van het huis, waar de bewoner, welke sedert 1810 daar gevestigd is, nimmer overstroomings-water gezien had. Een aantal meerdere waarnemingen duiden op eene niet onaanzienlijke verhooging van den waterstand in de buurtschap Epse, en het is te veronderstellen, dat de nabijheid dezer streek bij den Snippelingsdijk haar, in evenredigheid tot de meerdere of mindere hoogte van het water aan dien dijk, doet inunderen. Men zal dus kunnen aannemen, dat het noordelijk gedeelte van die buurtschap meer dan in 1838 bezwaard is geweest, met de duimen water, welke in 1850 hooger, dan in 1838 te Deventer zijn waargenomen, maar dat hooger op het meerdere water allengs minder wordt, en bij Braamkolk reeds onmerkbaar is.

De Maas.

. . . .

Toen eene commissie uit ons midden, met den hee[r]

gouverneur en den griffier, de geteisterde streken bezocht, bevond zij dat de Maasdijk, over eene lengte van 2 uren gaans, niet meer te berijden was, en dat over de helft dier lengte de dijk aan de buitenzijde, zoo was afgeslagen, en aan de binnenzijde, zoo was afgespoeld, dat men hem niet wel anders, dan over en door de kisting zelve begaan kon.

De Maasdijk van den Bommelerwaard, boven den Meidijk, dien de commissie ook in oogenschouw nam, heeft zeer veel geleden. Behalve eene verzinking bij Slijkwel van weinig belang, en welke, door het aanbrengen van rijshout en het daarop leggen van eenen aarden berm, gestuit werd, heeft die dijk, zonder bijna eenig punt uit te zonderen, overal afslag gehad. Van den molen tot aan het veer te Neder-Hemert heeft dezelve het meest bedragen. Van den 7 ellen breeden dijk is ruim 3.60, dus meer dan de helft, door den golfslag vernield. Bestond in het district de gewoonte niet, om, tegen den winter, de dijken te beslaan, en waren zij aan de binnenzijde niet met eene kade voorzien, dan zoude de toestand niet minder bedenkelijk, dan in Maas en Waal zijn geweest.

Treurig was het te zien, hoe eene menigte van buitendijks gelegene huizen waren vernield en weggespoeld, sommigen zelfs zoodanig, dat men hunne vroegere plaats bijna niet weder konde vinden.

Wat tot leniging van de ramp, in de verschillende districten door bijzondere personen geleden, gedaan, zullen wij later in de § *Armwezen* vermelden.

Aan het einde van deze § voegen wij eenen staat van de schade, welke de dijken en waterwerken geleden hebben. Hier moeten wij echter nog vermelden, dat de watersnood aanleiding heeft gegeven, dat er belangrijke verbeteringen aan sommige dijken bewerkstelligd zullen worden; of de uitvoering van bestaande plannen heeft verhaast. De Over-Betuwsche Waaldijk zal bij Gent en Bemmel verzwaard worden. De kosten zijn op *f* 21,800 geraamd. Het rijk van Nijmegen zal den schaardijk bij Neerasselt verleggen. Dit is aanbesteed voor *f* 5,900. De dijkstoel van de Neder-Betuwe heeft het noodzakelijk geoordeeld eenige dijkvakken onder Dodewaard, Echteld en Maurik te verzwaren en te verhoogen. Het werk is aanbesteed voor *f* 13,380. Het district Culenborg zal *f* 16,000 besteden, om den Lekdijk te verhoogen en te verzwaren.

Na dit overzigt van den jongsten watersnood, vervolgen wij de gewone onderwerpen van deze §.

De rijswerken en dijken van het rijk op den Boven-Rijn en de Waal zijn naar behooren onderhouden, doch hebben gedurende den afgeloopen winter beduidende schade ondergaan.

De rijzenberm op den overlaat in den ouden Rijnmond te Lobith is in het najaar geheel vernieuwd. Dezelve heeft, zoo als vermeld is, in januari en februari jl. 30 dagen overgestort, en, niettegenstaande deze langdurige werking, slechts weinig schade geleden. Eenige geulen zijn in het overlaatsterrein gescheurd en weder aangevuld.

De pakwerken in het Bijlandsche kanaal, bepaald in het belang van den geregelden afloop van het water daargesteld, zijn geheel vernieuwd.

De verbetering van het riviervak bij Druten, ten behoeve van de scheepvaart, is door het verlengen van de bleeslaag aan den oever van den Turkswaard verder voortgezet.

Het vroeger ondiepe riviervak te Tiel bevindt zich in vrij goeden staat.

De werken, tot voortzetting der beteugeling van het kanaal van St. Andries, zijn in den afgeloopen winter besteed en worden uitgevoerd.

De Tuilsche krib, die zeer beschadigd was, is, in het belang van het Z.-Bommelsche veer, geheel hersteld.

Op den Neder-Rijn zijn de pakwerken in het Pannerdensche kanaal, aan het zoogenaamde Galgenwaal, geheel vernieuwd.

De aangevangene werken te Geldersoort, bepaald dienende in het belang van de goede water-verdeeling, zijn vervolgd.

Het Malburgsche riviervak is voor de scheepvaart in eenen tamelijk goeden staat; bij eenen lagen rivierstand laat het echter te wenschen over.

De ondiepte aan de Spees is niet vermeerderd, waar bij lagen waterstand de scheepvaart daar jaarlijks eenigzins wordt belemmerd.

Het kronkelende riviervak, tusschen Maurik en Wijk bij Duurstede, is niet verbeterd. De regering heeft last gegeven, om een nieuw ontwerp van doorsnijding, minder kostbaar dan het vroeger ingediende, op te maken.

Over ondiepte tusschen Culenborg en het Spoel wordt steeds en te regt geklaagd; een plan tot verbetering van dit riviervak is ingezonden.

De rijswerken en leidijken in den mond van den IJssel, in het belang van de goede waterverdeeling aangelegd, hebben zeer belangrijke herstellingen ondergaan, en bevinden zich in zeer goeden staat.

De overige rijkswerken op den IJssel zijn naar behooren onderhouden, maar hebben in den afgeloopen winter veel schade geleden.

Op de Maas is de scheepvaart op het riviervak beneden Grave, door de aangelegde kribwerken, verbeterd, en zullen die werken, waarvoor eenige fondsen aangewezen zijn, dit jaar vervolgd worden.

De Berkelwerken worden voldoend onderhouden.

Het Griftkanaal bevindt zich op eene behoorlijke diepte; al de kanaalwerken zijn in goeden staat.

De hoogste, laagste en middelbare waterstanden op de hoofdrivieren in Gelderland, gedurende de zes zomermaanden, of van den 1sten mei tot en met den 31sten october, en gedurende het geheele jaar 1849, zijn geweest, zoo als zij in de tabel worden opgegeven.

De hoogste standen, over het geheele jaar gerekend, hadden op al de rivieren plaats in de maand januari, na het losgaan van het ijs; de laagste standen in september en october.

De hoogste standen, over de zes zomermaanden gerekend, hadden plaats op den Boven-Rijn, de Waal, den Neder-Rijn en den IJssel in juni, op de Maas in mei; de laagste standen op al de rivieren in september en october.

(Hierbij is gevoegd een staat, aanduidende den hoogsten, laagsten en middelbaren waterstand, aan de voornaamste peilschalen, op de hoofdrivieren in Gelderland, gedurende het jaar 1849.)

(*Vervolg hierna.*)

Mengelwerk.

Badplaatsen.

X. Karlsbad.

»Er is slechts één Karlsbad,” plegen de Weener geneesheeren te zeggen, de heilzaamheid dier bronnen, in sommige gevallen, onevenaard door andere wateren achtende. Het Karlsbaderwater reinigt, zonder zoo zeer te verzwakken, als andere purgantia, lost de verstoppingen en aanzwellingen des onderlijfs op, verwijdert de schadelijke stoffen, zuivert het bloed van scherpte, is bijzonder krachtdadig tegen aanzwellingen van lever, wordt hoogelijk aanbevolen tegen steen en graveel, en was een redmiddel in vele, hier niet allen op te sommen euvelen; gelijk de menigvuldige dankbare opschriften, die men allerwege op de rotsen aan Karlsbads fraaije wandelingen aantreft, in onderscheiden talen getuigen. Volbloedige gestellen behooren zich echter van het gebruik dier wateren te onthouden. Ook bij longtering, verharding van ingewanden, bleekzucht, verouderd podagra vond men het schadelijk. Men drinkt meer dan men baadt; het laatste geschiedt voornamelijk tegen rheumatismus, verlamming, gezwellen en leververharding. Een bad in het Sprüdel- en Mühlenbadhuis kost 30 kr. C. M., een flanellen mantel 10 kr., een handdoek 2 kr.; men kan ook zijn bad te huis nemen. Een dampbad kost 40 kr., en men kan ook slijkbaden nemen. De warme bronnen, wier water men drinkt, zijn 9 in getal: 1o. De *Sprüdel*, die alle minuut 45 Oostenrijksche emmers heet water levert, en waarbij zich ook het zouthuis bevindt, alwaar, in 55 ketels, het Karlsbadzout uit het Sprüdel-water vervaardigd wordt. De warmte des waters bedraagt gemiddeld 165 graad Fahrenheit. 2o. De Hygiacabron, die in 1809 plotseling ontstond, en welker water volkomen gelijk is met dat des Sprüdels. 3o. De Nieuwe bron (*Neubrunnen*), minder warm van water; 4o. De Molenbron (*Mühlbrunnen*); 5o. De Bernhards-bron; 6o. De Theresia-bron, welke sedert de revolutie van 1809 twee à drie graden koeler geworden is. 7o. De *Schlossbrunnen*, het laatst van alle ontdekt, verdween bij de revolutie van 1809 en vertoonde zich toen weder in 1823; 8o. De rotsbron (*Felsenquelle*); 9o. De Hospitaalsbron. De graad van warmte dier bronnen verschilt. Waaraan dit toe te schrijven is, bleef onbewezen, ofschoon KLAPROTH, BERZELIUS en anderen het poogden te verklaren. Buitendien heeft men nog den kouden zuurling (*Säurling*) die achter het *Brauhaus* aan den voet van eene granietrots ontspringt, en met eene 4 à 6 strepen dikke laag van luchtzuur (?) overdekt is.

Het meest wordt uit de Theresia-bron, Molenbron en Sprudelbron gedronken. In gewone gevallen begint men met 3 à 4 glazen uit de eerstgemelde te drinken en stijgt tot 5 à 6; terwijl men later tot de Molenbron overgaat. Zelden worden er meer dan 6 glazen voorgeschreven; zelden ook wordt des namiddags gedronken. Het gebruikelijkst is, dat men zich 's morgens, tegen het opstaan, eene kruik versch geput water der voorgeschreven bron, in eenen emmer met warm water laat brengen; dan drinkt men twee a drie glazen onder het aankleeden, en de overige aan de bron; tusschen elk glas laat men 10 a 15 minuten verloopen, wandelt een uur lang, na het laatste glas, en neemt dan zijn ontbijt. Gedurende de kuur, die 3, 4, 5, 6 weken duurt, moet men zich van boter, kaas, wijn, bier, raauwe vruchten, salade en ijs onthouden. Al wat gedurende de kuur verboden is, blijft nog drie weken na dezelve verboden; alleenlijk wordt er eene uitzondering gemaakt voor druiven, welke 12 a 14 dagen daarna kunnen worden gegeten.

Karlsbad is eene amphitheaterswijze gebouwde en zeer pittoresk tusschen het boschrijk gebergte gelegene stad. Het klimaat is er koel, vooral des nachts en des morgens, zoodat men er reeds in september aanvangt te stooken. De dampen, die aanhoudend uit de warme bronnen opstijgen, maken er, voor gezonden, de lucht minder gezond dan zij anders, ten gevolge van de ligging des oords zijn zou. Naar alle zijden heeft men zeer schoone wandelingen, meestal in het gebergte, doch ook op vlakken grond. De voornaamste zijn: de zoogenaamde Hemel op Aarde *Himmel auf Erden*, de *Hirschprung*, de *Dichterbank*, *Belvedere*, *Panorama*, *Antonsgrube*, *Augustusplatz*, *Posthof*, *Freundschaftssaal*, *Schiesshaus*, waar men met geweren en pistolen naar de schijf kan schieten, mits vooraf zijn voornemen daartoe aankondigende.

De voornaamste logementen zijn: het *Goldenes Schild*, *Prins von Preussen*, *Lusthaus*, op een berg gelegen, *Stadt Hannover*, *Paradies*, enz. Ook huurt men in schier alle particuliere huizen zeer net gemeubileerde kamers of gansche verdiepingen, waarvan de prijs zeer verschilt naar gelang van het jaargetijde. Zoo bekomt men in het laatst van augustus of in september voor een paar gulden daags eene reeks kamers, waarvoor in het laatst van juni en juli zestig gulden 's weeks betaald werd. Enkele kamers zijn zelfs in den druksten tijd niet buitenmatig duur. Voor een à twee gulden daags bekomt men gewoonlijk eene goede, ja zeer goede kamer. Het schoonste wonen is aan de *alte Wiese*, eene met zware boomen beplante wandeling, alwaar in de benedenkamers der woningen en ook in houten kramen, gelijk op onze kermissen, winkeliers uit Weenen, Praag, Leipzig, gedurende het badsaizoen, allerlei waren te koop stellen.

In alle logementen wordt *à la carte* gegeten; gemeenlijk tegen een uur, doch overal eet men zeer slecht. De prijzen zijn niet hoog; vooral het wild is zeer goedkoop. De wijn, die aan de patienten verboden wordt, is slecht en duur.

Een *Kursaal* bestaat er te Karlsbad niet; ook geene Bank. De muzijk, des morgens aan de Theresiënbrunnen, is voortreffelijk. Concerten worden er nu en dan in *Säxischen Saal* gegeven. Er is een schouwburg, waar dezen zomer eene troep uit Olmütz voorstellingen gaf: treurspelen, opera's, blijspelen, alles hoogst middelmatig. In het *Sprüdel*badhuis is een vrij goed leeskabinet, waar men behalve de meeste Duitsche dagbladen, twee Parijsche en één Belgisch blad aantrof. Het abonnement bedraagt er 40 kr. per week.

De badgasten, die langer dan eene week blijven, zijn aan eene taks van 4 gulden Conv. M. per persoon onderhevig; buitendien hebben zij eene contributie aan de muzijk te betalen, en fooijen te geven aan de bron, den rondbrenger van de affiches der comedie, enz.

Luidens de officiëele vreemdelingslijsten werd Karlsbad dezen zomer door ruim 4000 partijen, bedragende meer dan 7000 personen, bezocht. Het gebruikelijke geld zijn guldens conv. munt, thans louter papier, tot in de kleinste afdeelingen van den gulden, drie-kreutzer-stukken toe. Daar dit papier overal in groot diskrediet staat, heeft de vreemdeling, op wat ander geld hij ook medebrengt, groot voordeel. Zoo gelden er de Pruisische thalers, die vroeger slechts tegen 1 g. 30 kr. aangenomen werden, 1 g. 42 kr., de Engelsche souvereins, vroeger 10 gulden, gelden 11 g. 30 kr.; de Hollandsche tien-gulden-stukken, die men vroeger met moeite tegen 8 gulden uitgeven kon, thans 9 guld. 25 kr. Oostenrijksch zilvergeld is te Karlsbad, even als te Weenen zelf, eene groote zeldzaamheid geworden, 't welk 16 a 17 pCt. agio op het papieren-geld heeft. In Boheme, en bijzonderlijk te Karlsbad, was zelfs de koperen munt, kreutzers en halve kreutzers, zoo schaarsch geworden, dat het niet alleen van dagelijksch gebruik was, de papieren guldens, in twee of vier stukken te snijden en voor 30 of 15 kreutzers uit te geven, de papiertjes van 6 kreutzers midden door te scheuren en daarvan twee stukken van drie kreutzers te maken, maar dat ook particulieren, fabriekanten, winkeliers, koffijhuishouders, op hunne eigen hand, geld maakten, hetzij gelithografieerde papiertjes, hetzij stukjes lood van twee of meer kreutzers. Een zulker muntmeesters had zelf zijn portret op zoodanige stukken van 10 kreutzers doen drukken, een ander had de keerzijde met eenen os gesierd, en zoo groot was de schaarschte aan specie, dat dergelijk geld gaaf werd aangenomen en nog dezen zomer in omloop was. Daar veel vreemdelingen er eene kleine collectie van medenamen, hebben de meeste dier munters zich verschoond gezien van het inwisselen hunner munt, tegen zij thans, ingevolge een onlangs uitgevaardigd keizerlijk bevel, zouden hebben moeten doen.

Ingezonden stukken.

Eere wien eer toekomt.

In de *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* van den 24 augustus jl. is geplaatst een verslag van den gevaarvollen toestand waarin de nieuwe Maasdijk onder Neerasselt, op zondag en maandag den 18 en 19 dezer, verkeerd heeft, door welks doorbraak in de beide polder-districten *het rijk van Nijmegen* en *van Maas en Waal* de schroomelijkste rampen en ongelukken konden zijn veroorzaakt.

In dat verslag lazen wij tamelijk naauwkeurig hoe en op wat wijze de dijk werd behouden en zoo een onheil verhoed, waardoor eene groote gestrektheid lands in eenen waterplas zoude zijn verkeerd, en de Maasstroom in onbeteugelde vaart zijne vernielende golven zoude hebben voortgezweept, om de hoop van den landman, oogst, have, goed en vee te verwoesten, waarbij men tot overmaat van ramp welligt het verlies van menschenlevens zou hebben te betreuren gehad.

Dat onheil is afgewend, maar aan wien de bewoners der bedreigde polder districten de afwending

van dat schrikkelijk dreigend gevaar te danken hebben, daarvan vonden wij met geen enkel woord gewag gemaakt en alzoo aan de geredde landstreek de gelegenheid benomen hem te kennen, aan wien zij naast God, het behoud hunner eigendommen, welligt hun leven of dat hunner betrekkingen zijn verschuldigd.

Die leemte en onvolledigheid van het verslag hebben de ondergeteekenden gemeend te moeten aanvullen, door als ooggetuigen te geven een getrouw relaas der werkzaamheden, die het behoud van dezen dijk heben ten gevolg gehad en daarbij te noemen, den man, zonder wiens onvermoeiden ijver en krachtsinspanning om dadelijk hulp aan te brengen, zonder wiens goed overleg in het nemen van doeltreffende maatregelen, zonder wiens onverschrokkenheid bij het dreigend gevaar, alle tegenstand vruchteloos zoude zijn geweest en de zwalpende vloed den doorweekten en reeds krachteloozen dijk reddeloos zou hebben verbroken. Die man was, en hierin zullen wij voorzeker door niemand worden tegengesproken, de burgemeester van Wijchen, de heer *G. M. Koentz.* Eere wien eer toekomt! Aan hem zij de eer van als redder en behoeder van zoo vele huisgezinnen openlijk te worden vermeld.

Veeg stond het den 19den augustus met den dijk geschapen; het water boven aan de kisting en de rivier onophoudelijk wassende. — In dien nood ontving de burgemeester van Wijchen een schriftelijk verzoek: om met den meesten spoed aan den dijk te Nederasselt te zenden, 20 à 25 bespannen karren tot aanvoer van aarde — omdat de aldaar opgerigte kisting, aangelegd op den nieuwen dijk, door het aanhoudend wassen der rivier ligtelijk zoude kunnen doorbreken en dewijl de middelen van vervoer aldaar ontbraken.

Het afzenden van verscheidene expresses met mondelinge en schriftelijke boodschappen naar alle kanten der gemeente, was het werk van een oogenblik, in persoon liep hij allen die te bereiken waren af en reed vervolgens met de eerste kar weg om zelf zijne manschappen te gaan aanvoeren; bij het ginds rijden werden almede de langs den weg wonende landlieden gerequireerd en niettegenstaande het een' marktdag was, waarop het voertuig meestal zich te Nijmegen bevindt, zag men toen met eenen onbegrijpelijken spoed een groot dertigtal zijner landlieden (waarbij die burgemeester zeer bemind is) met hunne karren toesnellen; — de meest verwijderden kwamen 1½ uur van daar en toch waren allen omstreeks dat tijdsverloop, na het ontvangen van de noodbrief, op de plaats des gevaars. Dijkgraaf, heemraden, dijkopzigters en poldermeesters bevonden zich ter plaatse — eerstgemelde noodigde den burgemeester uit om in zijne kwaliteit als buitengewoon heemraad tevens, het geheele werk mede te helpen bestieren; — hetzelve werd dan ook met kracht voortgezet tot laat in den avond, toen werklieden en paarden afgemat, hun een weinig rust gegeven en eenige drank en brood aan de laatsten uitgedeeld werden.

De burgemeester vooruit gezien hebbende het groot gevaar, hetwelk met geene 20 à 25 karren zoude af te weren zijn, had gelukkig bij zijn vertrek uit Wijchen den last gegeven om tegen acht ure des avonds nog een geheel rot karrelieden en arbeiders op den dijk te doen komen; — ook deze versehenen prompt en met die versche reserve werd de arbeid tot des nachts twee uur onafgebroken voortgezet. — Eenige oogenblikken in eene loods rust genomen zijnde, schreef de burgemeester aan zijne assessoren van Wijchen en Balgoij en zijnen collega van Overasselt, om in den vroegen morgen andermaal voertuig te zenden; — een half uur later werd de dam of nooddijk (want een zoodanige was het die de kisting moest bevestigen) nagezien en bevonden dat het water op verscheidene plaatsen er wederom doordrong; — de wacht hebbende manschappen moesten met allen spoed met hunne kruiwagens aarde aanvoeren, en ten vijf ure daagden reeds de eerste karren door den heer *Charisius* van Overasselt, met zoo veel zorg gerequireerd, op; — hoezeer het gevaar volstrekt niet geweken was, had men echter niet gedacht dat hetzelve nogmaals zoo groot zoude zijn geworden als later bleek, toen felle windvlagen het water tegen de noodkeering joegen en geweldige stortregens op den nooddijk nederplasten.

De grond, die door en door weekte, schudde op vele plaatsen en het water sloeg over de kisting, die reeds eene hoogte van zeven planken bekomen hebbende, in allerijl nogmaals moest verhoogd en de reeds bestaande versterkt worden.

De [illegible] teekende te Grave bijna 16½ voet; — de noodkeering, ongeveer 2½ el hoog en 250 ellen lang, b[illegible] weinig zorg, — te meer, dewijl de manschappen niet dan met moeite aan 't werk konden gehouden werden en de paarden door den telkens dol wordenden grond zoo diep in de klei zakten, dat zij met gevaar gepaard en slechts met veel moeite op den dijk zich konden bewegen; — de man, die reeds zoo veel voor het behoud van denzelven gedaan had, hield echter vol; — hij bevond zich alleen met den opzigter als dirigerend persoon. — Vermoeijenis van [illegible] dagen en nachten had den heemraad doen huiswaarts keeren; — op alle punten moest er met verdubbelden ijver worden gewerkt, waartoe zijne aansporing dan ook niet achterlijk bleef en na eene zware inspanning van bijna twee uren, nadat het water begon te stil te staan en wind en regen ophielden, — toen eerst kwam men dit laatste gevaar, dat zich zoo schrikbarend had doen aanzien, ook gelukkig te boven. Het aanwezig 40tal karren, door hunne geleiders zoo moedig aangevoerd, had het pleit beslist en op de den burgemeester gedane vraag: »Hoe het toen gesteld was," hoorde men hem ten antwoord geven: »Vrienden! wij zijn, God zij dank, het gevaar te boven," welke blijmare als een loopend vuur verspreid werd.

De opgekaarde dam die nu het aanzien van eenen dijk bekomen had, werd tot den avond toe aanhoudend versterkt en den eerst volgenden nacht behoefde er slechts een waakzaam oog op gehouden te worden; — eerst den 21sten des avonds liep zijn werk ten einde, na drie dagen en twee nachten niet uit zijne kleederen (die meer dan eens van den regen doorweekt waren), te zijn geweest en zich te hebben mede bezig gehouden, met de redding van een zoo gevaarvol punt; hij keerde toen huiswaarts met het bewustzijn een goed werk te hebben verrigt, waarvoor reeds velen hem als den behouder, openlijk genoemd en den dank betuigd hadden.

Ziedaar de toedragt der zaak, hoe de dijk is behouden en door wien de daaraan grenzende landstreek is gered geworden. De inwoners der beide Polderdistricten zullen thans kunnen weten aan wien zij de afwending van het onheil, dat hen met verwoesting en verderf dreigde, te danken hebben, en het gouvernement zal, hopen wij, niet laten voorbijgaan de gelegenheid van eer te bewijzen, aan hem, wien de eer eener onderscheiding van gouvernementswege ontwijfelbaar toekomt.

Eenige ooggetuigen.

Advertentiën.

(No. 55.) *EXTRACT uit het Register der Besluiten van* GEDEPUTEERDE STATEN *der Provincie GELDERLAND.*

Maandag, den 7den October 1850.

Gelezen eene kennisgeving van den Heer Jonkheer *C. E. J. F. VAN NISPEN VAN PANNERDEN*, te *Zevenaar*, van den 5den dezer, dat hij de benoeming tot lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal aangenomen heeft, en alzoo moet ophouden lid der Staten van *Gelderland* te zijn;

Gezien de artikelen 23 en 14 der wet van den 6den Julij 1850, regelende de zamenstelling en magt der Provinciale Staten;

Overwegende, dat er derhalve in het vijfde Provinciale Kiesdistrict eene nieuwe stemming ter benoeming van een lid der Provinciale Staten van *Gelderland* moet plaats vinden;

Hebben Gedeputeerde Staten goedgevonden, te bepalen, dat zij geschieden zal op Donderdag den 17den dezer loopende maand October.

En zal extract dezes gezonden worden aan de Voorzitters der Besturen van de gemeenten in het Kiesdistrict *Doetinchem* en gelijk extract geplaatst worden in de *Arnhemsche* en *Zutphensche Couranten.*

Accordeert met voorschreven Register,
De Griffier der Staten,
L. A. J. W. SLOET.

BEKENDMAKING.

De Dijkstoel van het Polder-District Boemelerwaard boven den Meidijk, is voornemens op *Dingsdag den 15den October 1850, des voormiddags te elf ure*, ten Raadhuize der stad *Zalt-Boemel*, aan te besteden:

Het HERSTELLEN *der* KRIB-, PAK- *en verdere* WATERWERKEN *van het District, in en aan de rivieren de* Waal *en de* Maas,

en

de LEVERANTIE *van 50 vimmen Geldersch* RIJSHOUT *voor* NOODHOUT, *in de verschillende Dorps-Polders, binnen gezegd Polder-District.*

Het bestek en de Voorwaarden, waarnaar de eerstgenoemde werken worden besteed, zullen boven en behalve op de Secretarie van den Dijkstoel, ten Raadhuize der stad *Zalt-Boemel*, acht dagen vóór de aanbesteding ter lezing liggen:

Te *Rossum*, bij *A. VISSERS*, in *den Gouden Molen*; te *Hedel*, ten huize en herberge van *J. DE BIE;* te *Nederhemert*, in het *Veerhuis;* te *Gorinchem*, in *de Beurs;* te *Tiel*, bij *ROESINK*, in *den Gouden Leeuw*, en te *Pannerden*, bij *P. GROENEN.*

Op *den 14den October 1850*, zal in den voormiddag aan de *Waal*, en in den namiddag aan de *Maas*, de noodige aanwijzing in loco worden gedaan door den Kribbaas *G. GROENEN*, te *Zalt-Boemel* wonende, bij welken informatiën te bekomen zijn.

ZEGT HET VOORT.

Departement van Financiën
Provincie GELDERLAND.
Veiling van Domeingoederen.

Door den Ontvanger der Domeinen te *Arnhem* zullen in het openbaar worden geveild, eenige DOMANIALE GOEDEREN, gelegen in de Provincie Gelderland, en wel:

25 Kavels in het Arrondissement *Tiel*, op Maandag den 21sten October 1850, des voormiddags te elf ure, ten overstaan van den Notaris Mr. *J. DE ROO* te *Tiel*, ten huize van *JAN BRUNE*, in het *Hollandsche Koffijhuis* aldaar.

32 Kavels in het Arrondissement *Zutphen*, op Vrijdag den 25sten October 1850, des voormiddags te 11 ure, ten overstaan van den Notaris Mr. *W. J. VAN LÖBENSELS*, te *Zutphen*, ten huize van den Kastelein *LUKAS SWARTJES*, in het *Nederlandsche Koffijhuis* aldaar.

en

43 Kavels in het Arrondissement *Arnhem*, op Maandag den 28sten October 1850, des voormiddags te 11 ure, ten overstaan van den Notaris Mr. *W. H. TAAIJ*, te *Arnhem*, ten huize van *A. JAS* aan de Steenstraat aldaar.

De Catalogus waarin de te veilen Goederen breeder zijn omschreven, is voor den prijs van 30 Cent verkrijgbaar gesteld, ter plaatse als bij de Aanplakbilletten wordt opgegeven.

Departement van Financiën.
BESTUUR DER DOMEINEN.

De Ontvanger der Domeinen te *Arnhem*, maakt bekend, dat de op den 14den October 1850 bepaalde Veiling te *Nijmegen*, van beplante gronden langs den Grooten weg der 1ste Klasse van *Arnhem* naar *Nijmegen*, onder de gemeente *Elst*, uitmakende Kavels 1 tot en met 10 van den Catalogus No. 40, uithoofde van gerezen bezwaren, voorloopig wordt uitgesteld.

† † † *P. R. KROON*, Apotheker en Droogist
† † in de St. Jans-straat te *Arnhem*, vraagt
† een' LEERLING.

De Pillen van HOLLOWAY zijn een uitmuntend middel in gevallen van gebrek aan spijsvertering, alsmede Gal- en Leverziekten.

Alle smartelijke en bedenkelijke ongesteldheden die uit het boven aangehaalde ontstaan, (en welke te veel bekend zijn om alhier omschreven te moeten worden) zullen zonder moeite worden genezen, door eene matige dosis van dit onvergelijkelijk geneesmiddel, waarvan de werking zoo krachtdadig is, dat de meeste verzwakte gestellen onmiddelijk versterkt worden. Hetzelve verlevendigt den geest, wekt den eetlust op en bevordert de spijsvertering. In dit saisoen waarin de aanstekende ziekten zoo menigvuldig zijn, ware het raadzaam dezo Pillen dikwijls te gebruiken; dezelve overtreffen elk ander geneesmiddel om gevaarlijke ongesteldheden te voorkomen.

Door het vermeerderd debiet zijn de Prijzen thans de volgende.

Doosjes Pillen van *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 7.75, *f* 15.50, *f* 23.50; *Potjes Zalf* van *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 8.15, *f* 15.90, *f* 23.90.

Zijn op *franco-aanvrage* à contant te bekomen bij den Heer *J. STRAATMAN*, Hoofddepôthouder te *'s Hertogenbosch;* den Heer *F. ROMEIJN Fz.*, Depôthouder te *Arnhem;* den Heer *B. ADAMA*, Depôthouder te *Amsterdam;* alsmede *Londen*, Strand 244, *HOLLOWAY'S* Etablissement.

Burgerlijke stand.

ZALT-BOMMEL:
Van 23 tot en met 30 sept.

Gehuwd: Geene,
Bevallen: M. C. den Teuling, geb. van Overdam, D; — W. van Maaren, geb. de Wit, Z.
Overleden: G. J. de Zwart, 4 m.

Waterhoogte te Arnhem.

8 Oct. 1 El 3 Palm 5 Duim; gew. 8 D. gev. 0

[illegible] dezer courant is f 5 in de drie maanden. Afzonderlijke nommers 10 cents. Advertentiën van één tot vijf regels f 1. en [illegible]ken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt voor elke plaatsing.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.